

Прохоренко Я.С.

Студентка бакалаврату спеціальності 053 «Психологія» кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету,
м. Київ, Україна

МЕДІАЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

Анотація. В роботі проведено аналіз процесу соціалізації підлітків під впливом медіапростору. З'ясовано вплив соціальних мереж на формування внутрішнього «Я» особистості, її цінностей та поведінку. Обґрунтовано фактори соціалізації та описано механізми, що впливають на процес соціалізації. Проаналізовано переваги соціальних мереж та ефективність впливу медіаосвіти.

Prokhorenko Y.S. MEDIA DEPENDENCE AS A FACTOR OF SOCIALIZATION OF ADOLESCENTS

Abstract. The analysis of the process of socialization of adolescents under the influence of media space is carried out in the theses. The influence of social networks on the formation of the inner "I" of the individual, his values and behavior is clarified. The factors of socialization are substantiated and the mechanisms influencing the process of socialization are described. The advantages of social networks and the effectiveness of the impact of media education are analyzed.

В епоху стрімкого розвитку технологій та комунікацій поняття «медіазалежність» є надзвичайно актуальним. Більше половини світового населення користуються соціальними мережами, витрачаючи, в середньому, по 2-3 години свого життя. До сучасного та інтенсивного медіапростору відносяться: соціальні мережі, форуми та месенджери (Instagram, Telegram, Facebook та інші). Інформаційні відносини сприяють не тільки поширенню інформації, а й суттєво впливають на засвоєння соціальних норм та формування ціннісних орієнтацій особистості.

Основна аудиторія, яка проводить найбільше часу в соціальних мережах і найбільше піддається впливу – це підлітки. Саме в підлітковому віці, коли особистість перебуває в складному психологічному стані, медіапростір має

досить великий вплив на формування способу життєдіяльності та світогляду особистості. Одним із головних процесів формування соціально-активної особистості є процес соціалізації юнаків та дівчат. Загальноприйнятим визначенням «соціалізації» є процес освоєння ролей та очікуваної поведінки в стосунках з сім'єю та суспільством і розвитком задовільних зв'язків з іншими людьми (Енциклопедія освіти 2008, с. 834).

Медіазалежність можна розглядати як певний чинник соціалізації підлітків, тому що медіапростір має свої соціальні норми, цінності та рольові вимоги, які опановують молоді учасники Інтернету.

Соціалізація проходить під впливом величезної кількості різноманітних умов, які так чи інакше відображаються на розвитку людей. Ці умови прийнято називати факторами. Фактори (або чинники) соціалізації можна об'єднати в чотири групи (за А.Мудриком).

Перша – мегафактори – космос, планета, всесвіт, які тією чи іншою мірою через інші групи факторів справляють вплив на соціалізацію всіх мешканців Землі.

Друга – макрофактори – країна, етнос, суспільство, держава, які впливають на соціалізацію мешканців у певних країнах (цей вплив опосередкований двома іншими групами факторів).

Третя – мезафактори – умови соціалізації великих груп людей, об'єднаних місцевістю і типом поселення, в яких вони живуть (регіон, місто, селище), за приналежністю до аудиторії тих або інших засобів масової комунікації (радіо, телебачення тощо) і за приналежністю до тих або інших субкультур.

Мезафактори впливають на соціалізацію як прямо, так і опосередковано через четверту групу – мікрофактори. До них належать фактори, що безпосередньо впливають на конкретних людей, котрі з ними взаємодіють: сім'я, сусідство, групи ровесників і співробітників, різні громадські, державні, релігійні та приватні організації, мікросоціум (Мудрик, 2006: 304).

Життєвий шлях людини, а особливо підлітка залежить від впливу зовнішніх чинників, які впливають на спосіб життя та діяльності. Спілкування у медіапросторі відноситься до соціального спілкування, яке за своєю сутністю є сферою розвитку особистості, суспільного виховання. Саме через соціальні мережі особистість набуває цінності та моделі поведінки, що домінують на певному етапі розвитку суспільства.

Сучасні науковці вважають соціалізацію як процес, що здійснюється протягом всього життя та поділяється на первинну соціалізацію дитини, та вторинну соціалізацію дорослих. Я погоджуюся з думкою науковців, тому що людина постійно змінюється, так само змінюються її цінності, поведінка, оточення. Головна відмінність в тому, що під час соціалізації дитини головною є пристосування до навколишнього оточення, а для соціалізації молодшої людини важливим є формування внутрішнього «Я» особистості.

А. Мудрик виділив механізми, як впливають на реалізацію процесу соціалізації. До таких механізмів належать:

1. імпринтинг – фіксування людиною на рецепторному та підсвідомому рівнях особливостей впливу життєво важливих об'єктів, з якими вона стикається;

2. наслідування – один зі шляхів довільного, а частіше мимовільного засвоєння людиною соціального досвіду;

3. екзистенціальний натиск – оволодіння мовою та підсвідоме засвоєння норм соціальної поведінки;

4. ідентифікація – процес підсвідомого ототожнення людиною себе з іншою людиною, групою, "зразком";

5. рефлексія – внутрішній світ, у якому людина розглядає, оцінює, приймає або відкидає цінності, які притаманні різним соціальним інститутам (суспільству, сім'ї, групі однолітків тощо). (Мудрик, 2002)

Таким чином, механізми процесу соціалізації впливають на підлітка свідомо та несвідомо, використовуючи елементи зовнішнього світу у формування внутрішнього «Я» особистості.

Користування соціальними мережами надає підліткам певні переваги, які впливають на їх самооцінку та поведінку, а саме:

- дають змогу постійно в будь-якому місці залишатися з рідними та друзями на зв'язку;

- можливість нових знайомств;

- розвиток індивідуальної та колективної творчості;

- розвиток ідей та психічних процесів (мислення, уваги, уяви, пам'яті), шляхом створення ігрових сайтів, монтажу відео, ведення блогу тощо;

- розширення соціальних зв'язків, через спілкування з представниками різних національностей;

- можливість залучення до суспільного життя, у місцевих подіях, різних заходах;

- розвиток соціальних та комунікативних навичок.

У той же час надмірне користування соціальними мережами викликає медіазалежність осіб підліткового віку. Діти завжди наслідують поведінку своїх батьків. Якщо батьки проводять багато часу в Інтернеті, то дитина вважатиме це нормою. Від того, як батьки сприймають медіаінформацію, залежить ставлення підлітка до інформаційного потоку. На нашу думку, велике значення має медіаосвіта підлітків, яка формується під впливом старшого покоління.

Батьки повинні вчити дітей фільтрувати інформацію з масштабного медіапростору, приділяти увагу тому, скільки часу дитина проводить в соціальних мережах, з ким вона спілкується, що їй подобається дивитись. Тому що медіа можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. Надмірне зловживання медіапродукцією може призвести до поганого фізичного самопочуття, погіршення зору, постави, збільшення ваги тощо. В психологічному аспекті, зображення жорстокості та насильства може спровокувати спалахи агресивної поведінки, інтерес до подібних сцен.

І.С. Кон пише, що практично немає жодного соціального чи психологічного аспекту поведінки підлітків і юнаків, що не залежав би від їхніх

сімейних умов у сьогоденні або в майбутньому. Соціальне оточення індивіда, що сприйняло зразки поведінки і стереотипи мислення, отримані з медіаінформації, стає, своєю чергою, додатковим джерелом цієї інформації. При цьому багато її компонентів надходить до індивіда вже у вигляді визначених культурних норм. Вони можуть сприйматися або як невід'ємні властивості соціального середовища і взагалі не усвідомлюватися, або як культурні зразки-еталони. Спостерігається зростання в молоді західної орієнтації у сфері культури і способу життя, чому активно сприяють засоби масової інформації, що по всіх каналах впроваджують у свідомість підлітка аж ніяк не бездоганні зразки поведінки (Кон, 1989: 16).

Висновки. Таким чином, в підлітковому віці, коли особистість перебуває в складному психологічному стані, медіа мають великий вплив на формування поведінки, світогляду, цінностей та соціальних норм. Медіапростір має суперечливий вплив на підлітка. З одного боку, соціальні мережі мають позитивний вплив на соціалізацію дівчат та юнаків, адже: розширює їх комунікативні та соціальні навички, сприяє розширенню свого кругозору, створює можливість долучатися до різноманітних соціальних груп по інтересам, суспільних заходах, тощо. З іншого боку, надмірне використання соціальних мереж призводить до негативних наслідків, що проявляються на стані здоров'я дітей підліткового віку, а споглядання сцен насилля, агресії, жорстокості, призводить до наслідування підлітками даної поведінки в житті. Тому великий вплив на процес соціалізації та формування особистості несе загальна атмосфера сприймання медіаінформації, вплив батьків, які на своєму прикладі демонструють ставлення до медіапростору. Необхідно більше уваги приділяти медіаосвіті підлітків, через те, що це не тільки метод профілактики поширення медіазалежностей, а також спосіб залишатися соціалізованою цілісною особистістю, здатною критично мислити та розумно користуватися соціальними мережами.

Література

Соціалізація// Енциклопедія освіти / Академія пед.наук України,
головний редактор В.Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С.834-835.

Мудрик А. В. Соціалізація людини / А.В. Мудрик. - М .: Академія, 2006.
– 304 с .

Мудрик А.В. Соціальна педагогіка. - 3-є вид. – 2002.

Кон І. С. Батьки і діти / І. С. Кон // Психологія підліткового віці. - М.:
Просвещение, 1989. – С. 16-19.